Година I | 4 октобра — ЦЕТИЊЕ — 17 октобра 1942. | Бр. 60

ИЗЛАЗИ УТОРНИКОМ И СУБОТОМ
УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА Његошева Бр. 7 ЦЕТИЊЕ

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

УРЕЂУЈЕ ОДБОР
РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ
ТЕЛЕФОН УРЕДНИШТВА БРОЈ 64
ПРЕТПЛАТА: МЈЕСЕЧНО Lit. 8·—
ПОЈЕДИНИ БРОЈ Lit. 1·—

ЛИСТ ЗА НАЦИОНАЛНУ ПОЛИТИКУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПРИВРЕДУ

Дужности народа

Идемо у сусрет пресудној прекретници овог огромног свјетског сукоба у којему су се огледале у борби на живот и смрт најснажније и најбоље војске свијета, најмоћније и најмодерније морнарице, и највеће масе авиона што их људски ум може замислити.

На једној страни стоје моћне армије Осовине и држава што су се придружиле Тројном Пакту. Армије до сада сваде побједнице, које настављају да држе иницијативу и да задају одлучне ударце на свим фронтовима; са друге стране стоје савезничке војске снажно наоружане али несигурне у покретима и злосрећне у стратегији. Равнотежа се одлучно помјера у корист првих, и побједа Осовине се опипава све сигурније и све ближе.

Компактност младих и сиромашних народа мора да тријумфује над уображеношћу и нејединственошћу савезника, од којих сваки настоји да спаси своју сопствену превласт у свијету бацајући друге у пропаст, спекулишући на њиховој наивности и несавјесности. Тако је старој Енглеској успјело да гурне у понор Русију, а Америка настоји да доведе до пропасти Енглеску, након што је гурнула на самоубиство Холике друге мање народе који су се пре'е или послије војнога слома Француске поштено бесцијено жртвовали.

Осовина побјеђује у овом рату снагом оружја, јединством војски, јунаштвом бораца, врједношћу својих генерала којима нема премаца. А савезницима измиче побједа зато што су њихови напори неповезани и растројени, зато што се ослањају на интрице, на све могуће преваре, на тегиласке борбе иза леђа непријатеља, као када би он био непријеман да се пропуштави и да савлада све пошшкоће и све препреке, па да онда извојује тријумф поштења и правде у свијету.

Енглеска и њени савезници мислили су да ће лако побиједити путем поморске блокаде Европе, присиливши силе Осовине да се гладне предаду. Смијешна илузија! Европа живи, једе, бори се и побјеђује, док они подлежу противблокади која сваки дан све више неутрализује њихове напоре и доводи их у све веће пошшкоће.

Пред овом стварношћу која не допушта сумње, постоје још људи који се пуштају преварити или пошкупити, те који се добро или злонамјерно одушевљавају за побједу Англосаса и вежу за њу срећну будућност своје земље.

Има још свијета, правећи се као да је заборавио болну историју што је преживјела, коју себе повјерава заштити Лондона и иде на руку интригама заинтересоване лондонске пропаганде.

Има још свијета, такође и у Црној Гори, којему још није доста за Русију и Енглеску проливене крви, и који слушајући — авај, предоцкан — наређења и савјете једне тобожње Југословенске владе одговорне за пропаст својега народа, наставља да њезуе пропраме одмазде и побуне ради чијих би остварења морала нова крв бити узалудно проливена и неке рушевине би се морале придружити онима, које су током прошлих мјесеци без потребе ојадиле земљу.

А зашто све то? Зашто јер у Црној Гори и у другим крајевима што су састављали бивши Југославију има еувише људи научених да живе уроњени у политику и да себи уживају да имају све оне моралне, интелектуалне, физичке и војне способности потребне за командовање. Има и сувише њих који претендују на висока државна звања; има и сувише кандидата за министре. Има и сувише официра, који — након што су издали своју сопствену земљу и бацили оружје у тренутку када је било питање њихове дужности и части борити се и умријети за своју отаџбину — сада приређују месо за поновно образовање оне државе коју су они својим понашањем довели до слома. Сви овдје мисле да знају и умију командовати, док их има веома мало који схватају да морају слушати.

А онда? Онда се неумитно срља у сусрет пропасти и смрти. Онда значи да ови људи нијесу свјесни зла које стремају својој земљи и још настоје да преваре народ и да га гурну према новим разорним авантурама.

Италијанске наоружане снаге могле би да поступе са Црном Гором исто тако као и са свим другим побијеђеним земљама. Могле су се ограничити на улогу окупаторских трупа не бринући се за благостање становништва, него ограничујући се на то да по сваку цијену и сваким средством намећу ред и да се брину само за најнужније потребе становништва.

Међутим народ зна да је велика и великодушна Италија хтјела да сматра Црногорце пријатељским народом, чак и онда када су злочиначке хорде иза леђа напале њене војнике. Она је знала да опрости овај подмукли чин и да врати Црној Гори мир и безбједност, без којих би свака могућност моралног и материјалног препорода неумитно морала пропасти. Према томе не може постојати сумње ни двојаких мишљења о жељи италијанских власти да пруштеде Црној Гори нове несреће и нове болове. Али треба да сви часни људи коначно схвате значајнину тријумф ријечи које намећу највиши интереси земље: мир, рад и ред!

Треба да се народ Црне Горе увјери да он без послушности и дисциплине никада неће моћи да стане уз бок других европских народа и да се сматра достојним да постане члан Нове Европе.

Још увијек слушати глас Лондона и вјеровати енглеској пропаганди значи не схватити будући удес своје земље, коју је поштуно у рукама побједоносних сила Осовине.

Ово треба добро држати на уму ако се заиста жели добро Црној Гори и другим балканским земљама, чија народи имају само једну једину дужност, а то је да одају дужно признање побједнику који је својом великодушношћу знао и зна да покаже високи ниво цивилизације сила Осовине и племените циљеве за којима тежи њихова мудра и далековидна политика.

Погибија команданта италијанске дивизије „Брешија"

На дан 13 октобра пао је на египатском фронту у вршењу своје дужности генерал Александар Превијери, командант дивизије „Брешија", цитиране у дневној заповијести за своје храбро држање у борбама код Ел Аламеина.

НОВИ ЊЕМАЧКИ УСПЈЕСИ на Кавказу и у Стаљинграду

Осовинска подводна флота задала нове страшне ударце непријатељској пловидби

Ваздухопловно - поморске акције у зони Ла Манша
Поновно појачање осовинских напада на Малту

Источни фронт

На кавказком сектору наставља се њемачко надирање. Сјеверно од Туапсеа освојен је низ нових положаја. Борбе се воде углавном по шумама. Јужно од Терека уклоњени су јаки совјетски противнапади, у којима су бољшевици претрпили крваве губитке. Опкољена је извјесна малакавање кавкаске одбране. Ваздухопловство је гађало објекте на Волги и петролејске центре Грозног.

У Стаљинграду налазе се сви значајни дијелови самога града већ у њемачким рукама, док су бољшевицима преостала само уска предграђа и незнатни дијелови вароши. Борбе се настављају са несмањеном жестином.

На донском фронту одбиле су савезничке трупе више локалних напада и покушаја прелаза преко ријеке. На централном и сјеверном сектору фронта разорене су многобројне непријатељске утврде и гарнизони у акцијама патрола и јуришних трупа. Источно од Љењинграда потјерани су преко ријеке посљедњи остаци совјетских снага који су биле прешли Неву.

На Карелијској превлаци сломиле су финске трупе све совјетске офанзивне покушаје, задавши непријатељу тешке губитке. Фински ловци су оборили неколико совјетских авиона и један извиђачки балон.

Египатски фронт

Ратна активност била је ових дана на египатском фронту ограничена на артиљеријске и патролне акције. Британци су у ноћи на 13 октобра извршили ваздушни напад на Тобрук, током којега је пальба одбране оборила у море један авион.

У близини Тобрука дошло је до сукоба између италијанских ловаца и једне формације америчких четвромоторац, у којему су оборена 3 америчка апарата.

Близу Сиди Баранија заробљена су 2 официра и 2 подофицира из посаде једног непријатељског авиона оборено 6 октобра од противавионске одбране Тобрука.

Малта

Осовинско ваздухопловство је посљедњих дана појачало своју офанзивну дјелатност против острва Малте, гдје су бомбардовали британске ваздухопловне базе. Прецизни погоци бомбама изазвали су велике пожаре на аеродромима и хангарима. Нарочито су пострадали аеродроми Микаба и Хал Фар. Изнад острва и над Сицилијанским каналом дошло је до борби са британским ловцима, који су покушавали да спријече осовинску акцију. У тим борбама и губили су Британци између 11 и 14 овог мјесеца 64 авиона.

Атлантик

Њемачке подморнице поново су разориле непријатељско транспортно бродовље. У ширини Капштата потопљен је један британски путнички брод од 23.476 тона а између Фритауна и Капштата један англоканадски путнички брод од 20.119 тона, оба натоварена људством и оружјем, а употребљавана за транспортовање трупа на Средњем Истоку. На истом сектору потопљена су још 2 брода од укупно 17.424 тоне. Тако је непријатељу водама код западне афричке обале изгубио 61.000 тона бродовља.

Иако је настављање жестоких јесењих олуја знатно отежало опер ације друге су подморнице током борби у вишедневном прогањању по Сјеверном Атлантику потопиле 14 бродова са пуним теретом од укупно 81.000 тона, из састава конвоја који су под јаком пратњом пловили за Енглеску. 2 друга брода оштећена су торпедима. Тако је непријатељ за посљедња четири дана између Гренланда и Рта Добре Наде изгубио 18 трговачких бродова од укупно 142.000 тона носивости.

Једна италијанска подморница која оперише у Атлантику није се вратила у своју базу. Сазнало се да је посада већином заробљена од непријатеља.

Западна Европа

Ометачке акције британског ваздухопловства биле су ових дана уперене против сјеверне и сјевероисточне Њемачке, те сјеверних обала Француске и Холандије. Значајни циљеви били су сви поштеђени, док је становништво претрпило извјесне губитке. Те нападе платили су Енглези већим бројем својих авиона.

Њемачка борбена авијација напала је објекте на јужној обали Енглеске (код Брајтона) и у Ла Маншу, гдје је нарочито бомбардовано острво Вајт.

Код британске обале потопили су њемачки мототорпиљери 4 непријатељска трговачка брода од укупно 81.000 тона. У ноћи на 14 октобар дошло је у Ла Маншу до окршаја између њемачких стражарских бродића и једне бројно надмоћније енглеске формације. Током борби потопљен је један британски мототорпиљер а оштећено их је 4. Њемачки бродићи нијесу претрпили губитке.

Тихи Океан

Из саопштења сјевероамеричког министарства морнарице сазнаје се да су се јапанске трупе, под заштитом поморских јединица, искрцале на сјеверном дијелу острва Гуадалканара у Саломонском острвљу, западно од америчких положаја. Ради се о знатним контингентима трупа које чине већ монако тешки положај америчких војника неиздржљивим.

Уређење бујица код нас

Сваки код нас зна шта су то бујице или дивљи планински потоци, обично великог пада и сразмјерно кратког тока, већи дио године сув и без капи воде, али страховито оруђе природе послије копњења снијега у пролеће или послије јаких киша у јесен. Велика количина воде која их тада испуни, за кратко вријеме се слије са собом и са собом велику количину шљунка и уопште стјеновитог наноса којим затвара путеве, обрађена земљишта, баште, воћњаке, упропаста има ња и дугогодишњи труд земљорадника, а за вријеме саме поплаве може да руши мостове, куће и читава села.

Многи и многи имаће плодни њиви уређени не могу се искоришћавати у пуној мјери и никако несигурне и побољшавање земљишта не може се код нас замислити без предходног уређења бујица. Кажемо код нас јер већи дио наше покрајине састоји се од кречњачких, крашких терена, а на таквим теренима не само најбоља земљишта за обрађивање, већ и већи центри — обично отвљита културе и цивилизације налазе се баш у појањима или плодним рјечним долинама у које се сливају или кроз која протичу многобројне планинске бујице. У другим земљама као Италија, Њемачкој, Француској и сличним тога само у изузесним областима — код нас сада цијела је наша покрајина један велики проблем те врсте!

Код нас, на жалост, има врло много бујица! Не само клима и стрме планинске падине, већ и велика обешумљеност бујичних сливова доприноси томе. Шума је наиме најбољи лијек против бујица, јер покрива и везује земљиште и спречава нагло отицање воде. Тим нашим „бетастином" не можемо се повозити. Напротив, треба да само свјесни да има много бујица посталих разнјерно недавно усљед обешумљености коју су изазвали не ратови и скопчане с тим пертурбације већ ми сами — можда и наша генерација — по у доба мирног развоја „као само, у сваком случају, били сами себи господари.

У садашњим нашим границама има регистрованих преко 100 бујица, од којих је 20 толико значајних, да се без њиховог уређења не могу замислити ни одређивања, ни са обрађивања радови, не говорећи о потпуној и сигурној обради земље у њиховој околини. Најзначајније су бујице Јадранског слива као Рикавац и Жељезница код Бара, Прасковица код Милочера, Поповштица и Погубица код Будварице и Грбешица код Будве. Затим Скадарског слива, а нарочито Црмничког реона као Суторман и Бистрица, Ораховштица у Ораховском пољу и Млиништица код села Годиње. Од осталих значајна је бујична ријека Грачаница у вези са радовима у Никшићком Пољу.

За потпуно уређење свих тих бујица заједно са пошумљавањем њихових сливова потребна је сума од 11,75 милиона Лира. Ово не би могла одједном осигурати ни нека велика држава са уравнотежењем финансијама а сада, у ратно доба, на то не треба ни помишљати!

Срећом на уређењу многих наших бујица већ је рађено и то доста, тако да цијели тај огромни посао има већ свој реалну подлогу, док се позитивни резултати као и грешке могу уочити на лицу мјеста Још много прије прошлог рата, 1885 год. отпочела је аустријска влада да уређује бујице у Далмацији и Боки Которској. Око дозвола за извођење радова на горњим токовима многих бокоторских бујица које су обично почињале на црногорском земљишту, развила се жива дипломатска преписка. Треба имати на уму да је главна управа радова била у Загребу а централна влада у Бечу! Са великим трошковима и често увома „луксузима" радовима уређене су од тада и до прошлог рата многе приморске бујице, а од наших бујица, Грбешица код Будве. Ту су радили и теклс своје искуство инжењери Валентини и Хофман, који су доцније постали чувени бујичари, познати у Европи. Вриједност у самој Грбешици подигнутих објеката процијењена је касније на близу 1,750.000 лира.

Послије рата ништа је објеката пропало а култура уништено, али је биће. Југословенска влада наставила, нарочито од 1926 год. са уређењем бујица и до данашњице утрошено је укупно 4,720.000 динара

Садашња ратна ситуација не дозволиће још редовал рад на том пољу, јер он траје дуже времена, мора се спроводити по унапријед утврђеном плану и захтијева средње подлоге и прилично велика искуства. Међутим Италијана на пољу уређења бујица као и њихове солидне традиције у послу мелиорације земљишта уопште, пружају нам увјереље да ће то питање бити покренуто, кад се за то укаже могућност, ако се ми — са свеје стране — покажемо способни да очувамо ово што је изграђено и пошумљено и да схватимо важност шума у бујичним подручјима.

М.

Генерал Смутс у Лондону

У Лондону стигао је јужноафрички министар претсједник генерал Смутс. У неким изјавама које је дао штампи рекао је да је наступио час да се од дефанзивног рата пређе на офанзивни рат; прије свега треба хитно почети слиједити интелигентнију стратегију. Ове ријечи јужноафричког министра претсједника изазвале су незадовољство у британском командама а и ново узнемирење у енглеском политичким круговима.

БИТНИ УСЛОВ МАТЕРИЈАЛНЕ ОБНОВЕ

Нема сумње да развијена путна мрежа претставља важан предуслов економског, културног и социјалног развитка сваке земље. Може нека земља имати и рудног блага, и много шума, и пуно равница, и других природних блага, али њен се живот не може унаприједити онако и онолико како се тражи и колико се може, све док се не остваре предуслови за планско искоришћавање тих богатстава. Међу тим предусловима — као што смо горе рекли — спада саобраћај, који може бити различит: копнени, водени, ваздушни, од којих је копнени или аутомобилски или жељезнички. Без саобраћаја тешко је вршити и равмјену добара и развијену услуга, па радило се о унутрашњим или о спољашњим односима.

Баш са гледишта саобраћаја наша покрајина не може још да се похвали. Истина, постоји неколико аутомобилских путева солидне израде, али, маколико да су они важни и корисни, не могу да задовоље све потребе нашег економског живота, с обзиром на чињеницу да има пуно крајева који имају добре шуме или какв х других преимућстава, а да се њиховом искоришћавању у правој и пуној мјери не може приступити усљед тога што су неприступачни, тј. што нијесу саобраћајно повезани са осталим крајевима. Чињеница недовољности наше путне мреже — кад ово кажемо, не мислимо на главне артерије, него на споредне, попречне путеве, који би везали беспутне крајеве са тим артеријама — грдно се свети како самим беспутним крајевима тако и осталим предјелима наше покрајине: првима што без путева не могу да пређу на своје материјално и економско искоришћавање, а другима што баш због тога не могу да задовољавају своје недостатке производима из односних крајева. И са општег националног гледишта беспутност се појављује као негативан чинилац јер се њоме спречава мијешање међу народом, те се на тај начин успорава духовно стапање. Онај ко би све дјелове једнога народа, тј. све крајеве на којима обитавају поједини народни дјелови, међусобно тијесно и солидно повезао саобраћајном мрежом, у првом реду аутомобилском и жељезничком, тај би, нема спора, више учинио за спајање народа, његово зближење и толико нужно амалгамисање, него ико други и него ишта друго. Са економског и са народног гледишта питање подизања путева и жељезница код нас појављује се као питање без кога се не може, као conditio sine qua non.

За двије деценије прије овог рата наша покрајина је добила неколико пута и два мала крака жељезничке мреже. Иако би било претјерано рећи да је мало шта добила, ипак не би било претјерано рећи да су највише сами наши земљаци криви што се није кудикамо више и боље искористило прилике између два рата. Сјетимо се питања наше жељезнице. Умјесто да се сви сложимо, па да сви мичемо за једно уже, само да се већ једном приступи извођењу једног неопходног и толико жуђеног задатка, — ми смо се обично равилавили у погледу права куда треба да пређе та пруга, како да су та неслагања у споредним питањима била велика сметња за главну ствар. И у овом погледу, као и у другим стварима, врхунио је наш кобни, претјерани индивидуализам, а он је са собом донио неслогу, равилажење, искључивост и — што је за највећу осуду — једну политичку загрижености која нам је у прошлости, па ево и сада, врат ломила.

Ових дана објављена је вијест да су се италијанска и бугарска влада сагласиле да се подигне жељезничка пруга којом би Бугарска преко Албаније била веазана са Јадранским Морем. Чврсто смо увјерени да ће се прији подивању ове пруге, која ће се вјероватно звати на систем таковања јужних жељезница. Овом пругом Албанија би добила своју жељезницу. Ко је скоро био у тој сусједној земљи, могао се увјерити у њен материјални развитак, јер је Италија у њој подигла објекте од трајног значаја, међу којима одлично, солидно израђене аутостраде, чак и по досад неприступачним планинским предјелима. Та сусједна земља, која је имала тешку историску судбину, својом садашњом материјалном физиономијом показује јасно: шта се све може, кад се хоће. Па кад је она могла да дође до значајних материјалних објеката, нема сумње да бисмо и ми могли, благодареи помоћи италијанских власти, утолико прије што су наши захтјеви кудикамо мањи и изводљивији.

Већ се сада код нас изводе радови на оправци путева, а требало би да то буде увод у даље замашније потхвате. До Никшића је доведена жељезничка пруга још раније. Она би могла бити продужена и доведена до Подгорице, како би се везала са пругом Вирпазар — Бар. О продужењу жељезничке пруге од Пећи преко Црне Горе за Јадранско Море засад и да не говоримо, иако би и она могла да се изведе, иако би њен значај био превразредан и у економском и у сваком другом позитивном погледу.

Црна Гора неће моћи да постигне свој просперитет све док потпуно не изгради своју сообраћајну мрежу.

Д.

ЗАШТО С. А. Д. ПРОВОЦИРАЈУ РЕПУБЛИКУ ЧИЛЕ?

Од дана када је у Рио де Жанејру заседавала панамерička конференција до данас прикована је пажња цијелога свијета на двије храбре јужноамеричке републике: Чиле и Аргентину, које су у себи нашле довољно политичке зрелости и моралне снаге да узму своје националне интересе као политички путоказ.

Данас, када је та пажња нарочито потенцирана последњим ријечитим изјавама сјевероамеричког државног тајника Самнер Велса, и телеграмом претсједника републике Чиле Рјавегу, биће можда корисно да бацимо летимични поглед бар само на Чиле, о којему је код нас врло мало познато.

Чиле је држава са територи ом од 741.767 кв. километара, на којему живи 4.552 000 становника, од којих око 800 000 у самом главном граду Сантјагу, а 200.000 у важној поморској луци Валпарајзу.

То је земља огромних пољопривредних и рудних богатстава, која би данас и те како добро дошла англосаксонским државама у њиховој борби против сила Тројног пакта. Ту мислимо у првоме реду на нитрат соде, бакар, сумпор, жељезо, јод, вуну и славно патагонско месо, којим производима Чиле обилује, док их Англосаси са муком добивају. Али главно богатство Чилеа састоји се у шалитри, чија је производња, могло би се рећи, неисцрпна. Сматра се да се сада искоришћују налазишта која имају 240.000.000 тона, док се богатства неиспитаних терена рачунају са преко 500.000.000 тона.

Може се лако схватити какву занимаију изазивају ова богатсва у англосаксонским земљама, које — иако су ту уложиле своје капиталс — ипак нијесу у стању да се ослободе строге контроле чилеанских власти, које најригорозније чувају искључиву власт над искоришћавањем тих блага. Производња нитрата износила је у последње вријеме око 2 милиона тона годишње.

Осим шалитре важно мјесто у богатствима републике Чиле заузима и бакар, чије је огромне наслаге откриво крајем XVIII вијека један шпански поручник 2800 метара над морском површином, те су по њему дошиље добиле име „Поручников рудник". Ту се налазила једна огромна рудна жица скоро чистог бакра. Кад је та жица била искоришћена установљено је прочувањима италијанског научника Марка Кјапонија — 1900 године — да цијела огромна планина заједно са сусједним брдима претставља један јединствен рудник бакра. То открише искористили су ускоро Сјеверноамериканци, ставивши својим капиталом руку на тај одлични бакар.

Таква привредна слика разјашњава нам зашто Англосаси придају толики значај овој слободољубивој јужноамеричкој републици, не бирајући при томе средства у жељи да је себи потчине.

Самнер Велсове бајке о тобожњој шпијунској акцији неке „пете колоне" са чилианског територија, упорене против Сједињених Држава, празне су измишљотине, способне да заварају само јако наивне људе. Оно што Америку интересује у Чилеу нијесу ни Њемци, ни Јапанци, ни Италијани, већ само — бакар, шалитра, храна и можда још поморске бање.

Чанг Кај Шек искоришћује слабост Совјета

Маршал Чанг Кај Шек смијенио је војног гувернера провинције Синкјанг, Шен-Ши-Цаја. Та чињеница је врло занимљива по томе што претставља први изван видљиви потез чунгкинше владе, којему је циљ — ослобођавање те провинције од совјетског утицаја. С тиме стоји у тијесној вези такође и помицање тежишта чунгкиншке Кине према сјеверозападу. Консолидација јапанских положаја у југозападу и блокада која је дошла као непосредна последица тога, силе чунгкиншку владу да повуче из обижњих предјела сва своја произвођачка средства и сву индустрију наоружања, на да их пребаци у за сада још сигурне сјеверозападне крајеве. То пребацивање има сем војно-стратешких разлога такође и своје узроке политичке природе.

У вези са јапанским успјесима све се више проширује вријеме у земљама најближим фронту, гдје се случајеви дезертерства не само међу војницима већ и међу командним особљем Чанг Кај Шекових армија све чешће појављују. Такво стање духова огледава се такође и међу највишим цивилним властима југозападних провинција, гдје број Чунг Кингу вјерних функционера рапидно опада, доводећи у питање и саму даљну лојалност Јунана према влади маршала Чанг Кај Шека. С тиме у вези опажа се у последње вријеме све већа неповјерење централне чунгкиншке власти према тој провинцији. Положај коју Јапан данас заузима у Индокини и Бирми све више приближава могућност отпадања Јунана од Чунг Кинга и његовог пријава Нанкингу. Чанг Кај Шек је у Синкјангу искористио моментано ослабљење совјетских позиција, до којега је дошло у непосредној вези са њемачким и савезничким успјесима на источном фронту.

Смјењивање досадашњег совјетофилског војног гувернера провинције Синкјанг само ће још више ослабити већ и онако јако расклимане односе између Совјетског Савеза и чунгкинше Кине. Такав став Чанг Кај Шека имаће и недогледне унутрашње последице у редовима чунгкинших армија, гдје је он изазвао највећу забуну, наравно у првоме реду међу комунистичким трупама. Комунисти гледају прије свега на Чанг Кај Шеково продирање према сјеверозападу, јер налазе да се тиме угрожава њихова сопствена отступница. Усљед тога покушавају они да на сваки начин запламе Чанг Кај Шека равним пријатељима. Међу њима влада страх да ће бити смрвљени између Чунгкинга на западу и јапанског фронта на истоку. Било како било — тек се види да су комунисти већ дојадили не само својим непријатељима, него чак и најближим савезницима.

Колебљива тактика

Тежња за бољим усљења је у људско срце. И држава, и религија, и култура, свима средствима свога утицаја, теже да унапреде живот људски, да га подигну на виши ниво. Другим ријечима, тежи се да се људско друштво унаприједи. Природна, нормална, моралка и на закону заснована настојања да се рђаве ствари у друштву измијене и да се на њиховом мјесту подигну нове и боље — данас не спречава ниједна напредна држава, већ их, напротив, потпомаже, јер преко њих олакшава остварење свога задатка. Држава је, с тога гледишта, прворазредна социјална категорија.

Баш у погледу ње, комунисти нијесу опасни по самом истицању једног социјалног идеала, према коме би се могла извршити корекгура постојећег друштва, него су они опасни по томе што су у тежњи за остварењем свога циља — доласка на власт и завођења диктатуре пролетаријата — безобзирни, тј. не бирају средства само да постигну оно што желе. У тој њиховој безобзирности треба тражити разлоге што се они понашају као негатори већине културних вредности и што, идући за ширичном претстављем свога циља, у највише случајева наносе највећу штету и себи и осталом свијету у чијој средини развијају своју дјелатност. Тако се дешава да, усљед своје заносчености, руше оно што постоји и од чега народ има користи, па макар у њој и не учествовали сви подједнако, а да умјесто тога не створе ништа ново. Ако се не може створити нешто боље, не треба, разумије се, мијењати оно што постоји, да се не би погоршало опште стање. О ово правило комунисти се врло често гријеше, па чак је и цијела њихова тактика и заснована на опреци томе правилу. Зато су комунисти и гоњени у свима модерним државама, изузев оне у којој су успјели да заведу своју власт.

Свака држава и сваки народ има горких искустава од својих комуниста. Па и ми их имамо, и то не мало, нажалост, него много и премного. У свима земљама гдје они нијесу дошли на власт, комунисти се према држави понашају непријатељски. Теориски, они државу не схватају као организацију највише власти над одређеном територијом и одређеним народом, којој је циљ ваштита реда и сигурности и омогућење дјелатности ради економског, културног и социјалног развијања и напретка својих држављана, — већ је схватају као организацију којој је циљ ваштита интереса владајуће класе на штету радног народа села и града. Од три главна елемента из којих је држава састављена — територија, народ и власт — они прећуњују овај трећи, власт, и готово да се њихово поимање државе своди на државни елеменат власти. Истовјетујући на тај начин државу са појмом власти, комунисти се против државе боре у свима домењима, те су у тој борби врло равнодушни и према територији и према народу, иако су пуни лијепих ријечи и вамамљивих обећања насиром народа. У тој борби они траже сарадника код свих оних који на било какових разлога нијесу задовољни са односном државом. Они зато потпомажу равне иридснте, равне регионализме, разне навадне и неправилно схваћене националистичке тежње, као што је то био случај са нашом земљом. Они се у борби не служе начелом законитости, већ се служе начелом целисходности, а то значи: према свим предностима односити се онако како то диктирају колебљиви интереси њихове партије. Зато код њих није ништа неприродно ако се данас понашају као прави правцати издајници, да би се сјутра бусали у прса својим гнлатим патриотизмом! Или узмите наш пример: за њих није ништа што су својим роварењем у јавном животу, привреди и војсци великим дијелом допринијели расулу, слому, катастрофи у рату, да би под окупацијом измрцварени народ дизали на „националноослободилачки“ устанак!

Овај рат био је за комунисте пробни камен. У вођини покорених земаља они су се према рату односили онако отприлике као што су хтјели социјалисти из II интернационале уочи прошлог свјетског рата: по њима, рат воде капиталисти, па пролетаријат зараћених земаља треба да се сложи и да не ратује један против другога. Та комунистичка тактика овога пута се показала скров и скров погрешна. И не само то: она се показала надајвишом и катастрофалном. На бацање оружја једне стране друга страна није одговорила равном мјером, већ је искористила ту околност да лакше постигне свој циљ: савлађивање противника. Али рат је показао и још нешто: — да су интереси цијелога народа, без обзира на сталешке и професионалне разлике, у крајњој линији једни исти и да је спас у заједничкој одбрани њиховој, а не у партаичној борби, коју воде комунисти.

Уосталом, искуство учи људе. И људи, и ствари, и идеје — вриједе само онолико колико се и како се покажу у стварности, у ефективном раду. Комунисти су доцнијама лијепо обећавали, а кад је требало стварати, дали су народу ропство, рушевине, пљувине, убиства у масама. Али тиме су себи потписали смртну пресуду.

К.

Рад друштва „Данте Алигиери“

Концерти челисте Артура Бонучија у Црној Гори

Друштво „Данте Алигиери“ најсрећније је отворило циклус својих умјетничких и културних приредби у Црној Гори, низом концерата у Цетињу и Подгорици славног челисте Артура Бонучија, који је специјално за то стигао из Италије.

Концерти су се одржали 10, 11 и 12 октобра на Цетињу у великој читаоници Италијанске библиотеке, а у Подгорици у позоришту Дограваоро наоружаних снага. Посјетили су их својим присуством Гувернер Црне Горе, командант трупа Црне Горе и Приморја комесар. Приредбама, које су доживјеле пуни успјех, присуствовали су све више цивилне власти као и велики број официра, функционера, господа, као и обилна црногорска публика.

Већ и само име Бонучија — храброг шрафуша одликованог за храброст ваздухоплоног пошпуковника — пријашно је са симпатијама у војним и цивилним круговима у Црној Гори. А његова умјешност, већ многима позната — он се сматра највећим европским чланстом — пуним је сагрнела и дубока, да је и у онима који нијесу познавали умјетника, смјеша изазвала дубоки утисак.

Био сам сви жељни шако узвишеног душевног ужитка: а са укусом одабрани програм обухватао је класичну и модерну, скоро искључиво италијанску музику скупљену шако да задовољи најбирашнију публику а да истовремено буде схваћен и од оне црногорске публике која не изгледа италијанске мушчаре.

Први дио обухватио је композиције Самарашини, Фрескобалдија, чувени Вераччинијев Ларго и концерта у Бе-дуру од Бокеринија; други дио — композиције Росиндија, Алфанова, Гуеринија, Казеле, Шопена и Паганинија.

Сваки дио програма исшакао је пошпуно умјешничкову мајсторску вјешшину, његову способности прелаза, савршену шехнику, сјајну и сшрашвену иншерпрешацију једноставних и емошивних дјела. Вјерно шумачење композишорових замисао, уопо је он у сваку иншерпрешацију своју личну осјећајносш, нарочишо наглашавајући се са ирском мелодиозношћу, са широком и снажном фразеологијом, са карактеристичном јасноћом, шшо је све давало његовом сјајном инсшрументу скоро људске гласове.

Нарочишо заслужује пажње његово одмјерено и дирљиво шумачење Бокеринијевог концерша: публика је могла да се уживља са складом шалијанских класичара и да схваши њихову мисао и њихову величину.

Артура Бонучија је моћнорски помагала шалентована Лидија Пројети, његова ученица, одлична умјешница, којој усљева да постигне савршено јединсшво хармоније и иншерпрешације, шшо чини њен инсшрумена вјерним сарадником и допунским дијелом маесшрове умјешносши.

Организацију госшовања брижљиво је провело повјереништво друштва „Данше Алигиери“ за Црну Гору уз дрогоцјену помоћ Пропагандних уреда Гувернерсшва и Команде трупа Црне Горе.

Концерши одржан у недјељу преносно се шреко радна. *а. д. п.*

Осврт на пространу индијску земљу

и на њено историјско-административно уређење

II

Уношење западњачког система у живот индијског живља и незадовољство у војничким редовима довело је године 1857 до дјелимичне побуне, која се је раширила цијелом гангесовом долином. Ова побуна запечатила је судбину „Индијског Друштва“ и читава администрација земље законом 2 августа 1858 прешла је непосредно у руке енглеске круне.

Тако је за Индију започела трећа нова фава, у којој се је још више развио трговачки живот и остала сваковрсна дјелатност. Али је у исто вријеме све више расло политичко незадовољство међу отменијим слојевима, који су се здружили и утемељили познату странку „Национални индијски конгрес“. Њен коначни циљ био је ослобођење Индије од енглеског господарства и потпуна политичка независност. Та пресија довела је године 1909 до дјелимичне реформе, по којој су индијски претставници ушли у поједине покрајинске саборе, а године 1919 до формалне обавезе енглеске владе да ће се индијским провинцијама постепено дозволити образовање сопствене владе, која ће бити одговорна према централној скупштини и према народу. Уствари је овај принцип остварен у свим покрајинама, гдје је постојао британски Гувернер, који је под своју искључиву власт задржао јавну безбједност, правосуђе, полицију итд., а уроћеничкој влади предао народно здравље, порезе, таксе, подуку итд.

Према уговору 1919 године овај политичко-административни систем морао је бити ревидиран послије 10 година. У вези са тиме је године 1927 састављена комисија под претсједништвом Сер Симона, која је испитала постојећи систем и три године доцније издала подробан извјештај са извјесним предлозима, измјенама и реформама што би се морало примијенити да се усаврши и употпуни. Поводом тога је године 1935 издат устав, који предвиђа за поједине покрајине Индије нови поредак, али који ни из далека не задовољава тежње политике „Индијског националног конгреса“. Странка је остала на свом становишту и још увијек очекује остварење аспирација, а у првом реду да Енглези препусте Индију Индијцима, који ће се сами старати за своју судбину.

У Индији сада постоји 11 провинција којима је на челу британски гувернер, а 6 са високим британским комесаром. Даље постоје 506 индијских државица које су потпуно у рукама појединачно или у групама британским делегатима, који их претстављају пред заједничком централном владом и пред Вице-краљем. Овај је одговоран у Лондону британском министарству Индије и Краљу Енглеске, који је од доба Краљице Викторије цар Индије и од истога именован за пет година. Централна влада Индије састоји се од Министарског савјета, чији чланови бивају именовани од Цара. Законодавну моћ има Вице-краљ, који је и претсједник Министарског савјета, и Парламенат, који се састоји од два дома: од Законодавне скупштине и од Државног савјета. У споменутим једанаест провинција постоји покрајинска влада, којој претсједава британски гувернер, а у појединим постоји још и покрајински парламенат. У покрајинама гдје постоји Високи комесар сва власт је концентрисана у његовим рукама, који одговара једино централној индијској влади и Вице-краљу.

Дакле политичко административни систем Индије није хомоген, већ уједшен и ишаран пома потребама о којима су Британци претходно водили рачуна, према богатству покрајине, према географском положају и т. д.

Али сада, изгледа, да су Индијци ријешили да се отресу угњетавача и да буду сами ковачи своје будућности и среће.

НАРЕЂЕЊЕ ГУВЕРНЕРА Црне Горе број 306

ГУВЕРНЕР ЦРНЕ ГОРЕ

Видјев: Дучев Проглас од 3 октобра 1941-XIX, који се односи на успостављање Гувернерства за Црну Гору;

Видјев: Члан 19 Војног Ратног Кривичног законика;

Видјев: Инструкције, које се односе на непријатељске окупиране територије, а које су биле одобрене Дучеовим Декретом од 3 децембра 1941-XIX;

Услијед указане потребе да се приступи утврђивању кредита одобрених физичким и правним лицима на територији Гувернерства за Црну Гору од стране Државне Хипотекарне Банке, Аграрне Привилеговане Банке и Занатске Банке;

НАРЕЂУЈЕ

Чл. 1

Физичке особе настањене на територији Гувернерства за Црну Гору и установе јавне или приватне, међу овима трговачка друштва, удружења и непротоколиране фирме, који имају своје главно сједиште на тој територији, дужни су да пријаве све своје кредите, у било којој валути изражене и из било којег наслова потичуће, са стањем на дан 31 децембра 1941-XIX одобрене од Централне или филијала државне Хипотекарне Банке, Аграрне Привилеговане Банке и Занатске Банке.

Ову пријаву треба да поднесу такође и све филијале установа јавних или приватних, међу овима оне трговачких друштава, удружења и непро контролисаних фирма, које се налаве на територији Гувернерства за Црну Гору, у колико се тиче кредита, који су били одобрени овим филијалама од стране централне или филијала банака означених у предњем ставу.

Чл. 2

Треба да буду пријављени такође и сви полови (депозит) хартија од вриједности, и вредноте, из било ког равлога депоновани код Централе или филијала споменутих банака.

Чл. 3

Пријаве треба да се поднесу у трострукој копији, директно или путем поште, или преко Цивилног Делегата, Банкарском Инспекторату код Банке Италије и то на нарочитим обрасцима који ће се дијелити код споменутог Инспектората или код Цивилних делегата у сједиштима срезова, и то у року од 30 дана од ступања на снагу ове Наредбе, са упутама назначеним на истим формуларима.

Чл. 4

Когод, обвезан на подношење пријаве, пропусти да то учини у прописаном року или изнесе лажне или непотпуне податке, кавиће се, ако дјело нема теже обиљежје, затвором до године дана или новчаном казном до Лира 5000, у смислу Дучеовог Прогласа од 31 августа 1941-XIX.

Војни Ратни суд надлежан је за утврђивање кривице.

Чл. 5

Ова ће наредба бити обнародована путем објаве на службеној табли Гувернерства на Цетињу и увртена у „Службене Новине Гувернерства за Црну Гору“, а ступа на снагу одмах, на основу чл. 20 Војног Ратног Кривичног Законика.

Цетиње, 2 октобра 1942-XX.

Гувернер Црне Горе
Потписан АЛЕКСАНДАР ПИРЦКО БИРОЛИ

СЕЉАЦИ! Помажите један другоме. У вашој слоги, сарадњи и међусобном помагању наћи ћете главни услов за лакше преживљење оскудица, немаштине и тешкоћа које трпите.

Бразилија - прва Рузвелтова јужноамерička колонија

Несрећна политика Бравилије проширила је рат и на Јужну Америку, изазвавши у свим државама тог континента страх од посљедица. Још за вријеме одржавања конференције у Рио де Жанеjру сматрало се да декларација о „солидарности западне хемисфере" претставља само теоретску изјаву, која практично не значи ништа, будући да су европска и афричка ратишта врло далеко од Јужне Америке. Сада се међутим јужноамеричке државе најпше присиљене да из темеља ревидирају то своје схватање и мало озбиљније испитају ратне могућности. У оно вријеме изјавила је република Чиле на Рузвелтове захтјеве, да може прекинути дипломатске односе са Осовином само у случају осигурања одбране њених обала, изражавајући јечито своју сумњу у могућност Сједињених Држава, да прими на себе такву обавезу. Да је та сумња била оправдана, докавано је сада, кад је бразилијанска влада изазвала рат а Сјеверна Америка није у стању да јој осигура заштиту обала.

Је ли тај нови рат појачао солидарност западне хемисфере?

„Пријатељи С. А. Д." вахтијевали су да са Сјеверном Америком координирају дјејство до крајњих граница, чак и до уласка у рат, или — у најмању руку — до прекида дипломатских односа. Ова струја нарочито је захватила Уругвај, чији је претсједник Гуани изјавио да ће његова држава пратити Бразилију у рат. Томе насупрот осјећала се политичка арелост највише у Аргентини, иако су тамо „Пријатељи С. А. Д." проводили снажну агитацију. Увалуј је ту посланик Дамонте Таборда покушавао да изазове објаву рата; бивши аргентински претсједник републике генерал Јусто предложио је са широким гестом Бразилији своје услуге. Будући да је Јусто један од кандидата на претсједничким изборима 1943 године, очигледно је да је тај гест био прорачунан за стварање понора између владе и народа. Аргентински министар претсједник Кастиљо изјавио је на уста министра иностраних дјела Руиз Гуиназу да нема разлога напуштати досадашњу политичку линију. Истог дана изјавила је уругвајска влада Бразилији да јој признаје незараћеност, те да су према томе њеним и сјеверoамеричким бродовима све уругвајске луке отворене. Овоме примјеру слиједиле су све друге јужноамеричке земље, тако да се са уласком Бразилије у рат положај, како изгледа, није промијенио.

Бразилијански претсједник републике Варгас напустио је јужноамерички став немијешањ у свјетске политичке размирице, наступан на свим панамеричким конференцијама. Највећа јужноамерička држава наоружала се за рат, мобилизовала резерву, појачала обалску одбрану, затражила помоћ Сједињених Држава и на тај начин јако оптеретила равнотежу континента, на којему је Еквадор (након што је уступио своје источне предјеле) поред Чилеа остао још једина држава која се не граничи са Бразилијом.

И тако су се искристализовала два политичка средишта: Осовини непријатељски правац Рио де Жанеjра и неутрални правац Буенос Аиреса. При томе је занимљиво да је Бравилија, у којој се од 1937 год. влада ауторитативно без парламента, постала „огњиште демократије", док се Аргентина, са безусловно подијељеном влашћу, слободно бирачим претсједником и опозиционим Конгресом, проглашава у сјеверoамеричкој штампи „фашистичком". Уствари ради се о укључењу у западну хемисферу или о самосталном животу, о сопственом поробљавању ратним циљевима Сједињених Држава или о одржању високе традиције самосвијести, која се до сада у Аргентини није могла уништити.

Бразилија се труди из свих снага да привуче своје сусједе, т. ј. цијелу Јужну Америку, на тијесну сарадњу, те да их стави у службу интереса Сједињених Држава. У тим земљама изазивају се вјештачки партијске супротности како би се што лакше ловило у мутноме. Сретства придобијања су она иста, стара... американска. Најбоље се виде из скорашње изјаве једног угледног члана сјеверoамеричке Дирекције увоза, који је рекао да су Сједињене Државе одобриле кредит од 3 милијарде долара за откупљивање јужноамеричке робе, иако за њен превоз недостаје потребног бродовља. Тако је долар, то најјаче оружје, добио задатак да довриши оно за шта су лијепе ријечи, пријатње и дипломатске смицалице припремиле подесан терен.

Грађевинска дјелатност

По стишавању прилика у нашим крајевима, већ се приступило остваривању плана о материјалној и економској реконструкцији Црне Горе.

На подручју Техничког одјељка на Цетињу отпочела је да се развија знатна грађевинска дјелатност на оправци путева. Према нашим обавјештењима са надлежног мјеста, 5 ов. мј. почели су радови на генералној оправци пута Чекање—Чево—Даниловград. За ове радове одређена је сума од 1,500.000 лира, а уступљени су у извођење предузимачу г. Душану Чакићу. Већ се на послу налази око 400 радника. Овај пут има велику важност, јер је он готово једини пут који веже села кршевите Катунске Нахије са Цетињем и Даниловградом. Прије рата он је сматран као пут трећег реда, и није му поклањана потребна пажња, те је био прилично запустен. Осто, за вријеме побуне на неколико мјеста био је оштећен. Ових дана отпочели су радови на оправци главног пута Цетиње—Његуши—Крстац, за које је одређена сума од 1,500.000 лира. Посао је уступљен предузимачу г. Душану Чакићу. — Такође, ових дана су отпочели радови на оправци путева Подгорица—Плавница и Подгорица—Медун. Извођење њихово уступљено је предузимачу г. Пауну Вучелићу и то за по 60.000 лира. На овим радовима је упослено око 200 радника. — Треба напоменути да већ неколико мјесеци предузимач г. Нељелко Бојатовић са приличном групом радника врши оправке на главном путу Цетиње—Ријека—Подгорица и досадашњи радови дали су добре резултате.

Констатујући са задовољством ове радове, чији је значај неспорам, ми вјерујемо да ће надлежни наћи пута и начина да се приступи радовима на изградњи путева Црна Греда—Буроњи—Даниловград, Зачир—Дубова—Трново—Вирпазар, Љуботињ—Грађани—Вирпазар, Обзовица—Подгорица—Брчели. Треба узети у обзир трасирање пута Љуботињ Прекорница—Обзовица.

Од нарочитог значаја била би изградња пута Црна Греда—Буроњи—Даниловград. Поред тога што би био најкраћа веза Цетиња са Даниловградом, овај пут би пролазио кроз најбеспутније крајеве старе Црне Горе, везујући с поменутим варошима села Боково, Косијери, Ђуновићи, Рељезе, Штитари, Пепотићи, Орашје, Прегоровићи, Бандићи, Комани и Загарач, увелико утичући на њихов економски и културни развитак. Али овај пут би пружио непроцјењиву корист Цетињу, јер би се преко њега могло за пуних пола година снабдијевати огријевним материјалом из дотичних крајева, у којима има шуме. Т.

Мудре изреке

Добар човјек осигура унучеће своје.
Марциј л

Безобзирна доколица не сшвара никаква ништа, ва јевтинијим и не воможе ниједан добри бол.
Софок с.

П Љ Е В Љ А

По историјским изворима Пљевља су основана тек крајем 15 или почетком 16 вијека. Према народном предању варош је добила име по пљеварама („пљевље", „пљевље"), које су се налазиле с обије стране ријечице Брезнице до самога њеног извора, а биле су својина манастира Св. Тројице, који је смјештен у једној скривеној долини изнад извора поменуте ријечице. Путници из 16 вијека на источној Пљевља као мало село, док га 1581 године Соранцов бележи као веће место. Исто тако и Кане у 16 вијеку помиње Пљевља као варошицу, у којој се налаши скоро подигнути пространи каравансерај оловом покривен. Пљевља су подигли Турци и они су били први његови становници, док су се Срби из околних села почели у њих досељавати тек после, током 17 вијека. У 10 вијеку помиње се на ријеци Брезници насеље и град Брезник, кога помиње сам византијски цар Константин Порфирогенит у својим књижевним дјелима. Овај се град помиње и за немањићке државе. Мало ниже данашњих Пљевља, на ушћу Везичнице у Ћотину налазе се остаци римског насеља познатог Томашеку „Sapua". Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић, познати наши историчари, везују ово насеље за град Брезник из 10 вијека. Изгледа да је још од оснивања прве наше државе, дошије назване Рашке, у пљеваљском пољу постојало неко градско насеље. Брезник, а дошњим Врхобрезница, губи значај важнијега града пред крај Немањића државе, јер се и осовина, као и тежиште државе, помијера ка југу преко Косова долини Вардара.

У 17 вијеку Пљевља су сједиште херцеговачког паше-сандјак бега — на се од тада зову шехер а не касаба. Пљевља су тада била највећи град у Херцеговини после Мостара. Хаџи Калфа и Евлија Челебија помињу га као место са 700 кућа и један економним опис Босне и Србије из 1810 године помиње Пљевља као главно место у Херцеговини. Све до тога времена, када је и Дубровачка република пропала, свакодневно су се пијељка око 3.900 и шуше око 40.000. Крупне стоке имају око 30.000 грла, ситне стоке 120.000, свиња 2.500 и вчела око 3.000 кошница.

Од културних, просвјетних и привредних установа варош Пљевља има велику гимназију, коју похађа око 650 ученика; стручну-занатску, занатско трговачку и ћилимарску школу; болницу и хигијенски завод. Затим електричну централу, 2 водовода, 33 бунара и 23 захвата за воду, канализацију; двије стругаре и 2 угљена мајдана са око 10 метара високим слојевима. Угаљ се продаје у Пљевља франко стан по 70 лира хиљаду килограма.

Срез располаже са око 30 основних школа, које похађа око 3.500 ученика.

Према свему наведеном становници Пљевља и среза пљеваљског живе под добрим материјалним околностима. Ви нећете вјеровати да се данас, у ратно доба, продаје леб на свим фурунама, у неограниченим количинама, по 10 лира килограм; месо јагњеће по 14'— , овчије 16'— и говеђе 18'— лира килограм, без икакве гонте. Пшеница се продаје на пијаци по 12—13 лира, јечам 10—11, а кромпир по 4 лире килограм.

На ипак, становници среза пљеваљског траже несрећу без неволе. Вјерска нетрељивост, међусобна мржња и крвна освета не да им да живе у слози, миру и љубави и да уживају све благодети које им пружа природа земљишта, у једном скоро привилегисаном положају, према нама који смо везани за голо и суро камење старе Црне Горе!

—:—

Опис Пљевља и сви статистички подаци узети су из „Алманаха-шематизма". Подаци су данас несигурни.

А.

Манастир Св. Тројице код Пљевља

ДНЕВНЕ ВИЈЕСТИ

...мјена динара у среау
...Шавником

...а основу Дучеовог прогласа од 2 ...тобра 1942 којим су издани прописи ...замјену југословенске валуте на ...риторији Шавник — Жабљак, Њ. Е. ...вернер наредио је да се 15 до 18 ...тобра изврши замјена штамбиљаних ...нара и металног југословенског нов... у лире, по релацији 38 лира за 100 ...нара, новца који се налази у закоом посједу код лица физичких и ...вних, настањених на територији Ша...чког среза. Ову размјену извршиће ...себан уред образован од стране ...анке Италије у Шавнику, коме се ...ма поднијети на преглед са новцем ...описани испуњени формулар. Овом ...мјеном могу се користити само особе ...астањене на територији среза Шавни...ког. У исто вријеме имају се положити Уреду у депозит и све разне ...двезнице. По извршеној замјени је...ни новац у циркулацији у Срезу ...ће само италијанска лира.

...примљени

...у Пљевљима: Цуверовић Д. Милој...к за вањичника дневничара при сре...ом начелству;

...на Цетињу: Кирсанов Владимир, за ...толара надничара при I Дирекцији Гу...бернерства;

...у Никшићу: Мартиновић Ј. Петар, ...звањичка-дневничара при Техни...ом одјељку Среског начелства; Ша...рановић М. Саво, за чиновника жеље...ничке станице;

...у Подгорици: Ивановић М. Вељко, ...а служитеља-дневничара при Среском ...начелству;

...у Прибоју: Станојевић Станимир, ...служитеља-дневничара Основне ...коле.

Престала им служба

...у Новој Вароши: Којићу Р. Милу...тину, учитељу у Радојини;

...у Пријепољу: Рогић-Ристић Ј. Анети, ...учитељици;

...у Пљевљу: Жугићу Михаилу, учи...тељу у Потпећу.

Одијељен на рад

Вукчевић Боко, чиновник I Дирек...ције Гувернерства, одијељен је на ...рад Националном одбору на Цетињу ...својству административног чино...ника.

...пит зрелости у Подгоричкој ...имназији

У гимназији Подгорица положили су ...пит зрелости ови кандидати-ткиње: ...еговић Бошко, Беговић Олга, Бо...евић Петар, Брајовић Босиљка, Бра...вић Халид, Васовић Милан, Велими...вић Ђорђије, Вучинић Вјера, Вучинић ...илица, Вучковић Радмила, Делевић ...рагиша, Драгићевић Видак, Ивановић ...аталија, Ненезић Гојко, Павићевић ...гољуб, Пилетић Божидар, Пламенац ...кола, Поповић Владимир, Поповић ...во, Поповић Славко, Радовић Бла..., Рецић Халид, Хајдуковић Јован ...Шабовић Осман.

...ерени

Господин Павле К. Матановић, канд. ...арм., и госпођица Меланија С. Јови...вић, студ. фарм., вјерени.

...тула

Прошле недјеље преминули су:
Никола Ил. Милошевић, чиновник ...потекарне банке, 30 г.; Данило Ђе...товић, 22 г.; Милева Д. Гаговић, уче...ица, 12 г.

...одишњи помен

У нељељу 25 октобра 1942 године ...држаће годишњи помен своме мужу ...илу (Бећу) Пламенцу, шефу станице ...ир-Пазар, који је погинуо од кому...ста 21 октобра прошле године.

Са овим извјештавам покојникове ...ријатеље и познанике, као и своје.

Бољевићи, 12 X 1942.

Љубица М. Пламенац,
удова са дјецом

1-1

НАРОДНО ГОСПОДАРСТВО

Главница пшенице

Главница (тврда, смрдљива главница, снијет или гара) наноси сваке године озбиљне штете пшеници. Ова главничка болест може да уништи 1/3, чешће пута 1/2 жетве а кад год и више. Штета од главнице не састоји се само у томе, што заражена пшеница умјесто правог арна роди набубрене округле мјешинице, пуне ситне смрдљиве прашине загасите боје, него и у томе, што се приликом вршидбе и здрава арна забрљају прашином главнице, поради тога постају много мање вриједна за потрошњу; млинови нерадо примају овакву забрљану пшеницу у мељаву. Брашно од такве пшенице је загасите боје, смрди, а хљеб од тог брашна је по здравље штетан. Оваква пшеница мора се прије мљаве прати и сушити, што је све скопчано са великим трудом и трошковима. Уз то главничаво жито никако није способно за сјеме, јер се код сјетве жита сије уједно и споре (сјеме) главнице. Ове споре порасту заједно са сјеменом пшенице, зараже биљке и главница се све више и даље шири, те чини из године у годину све већу штету. Зато је за добивање здравога рода важно, да се сјеме пшенице дезинфицира.

За дезинфекцију употребљавају се средства, која садржавају бакар, живу, арсен или формалдехид. Ова су средства или течности, од којих се праве раствори извјесне јачине, или прашкови. Са растворима се жито попрска, а још боље да се сјеме у њима натапа. Са прашковима се сјеме запрашива. Један и други начин разкужбе имаде своје предности.

Но како су у данашње доба ова равна и многобројна средства тешко докучива, то долази у обзир само мали број тих средстава, на првом мјесту бордовска чорба, затим формалин и усплум.

Бордовска чорба узима се 1% (на 100 л. воде 1 кг. плавог камена и 1/2 кг. негашеног креча). У тој чорби се потапа и купа сјеме 5 минута.

Код потапања сјемена у овим растворима треба добро мијешати, а за вријеме купања поскидати и удаљити све што исплива на површину (главничава зрна, сјеме од корова, дробце од пљева. Након прописаног времена потапања сјеме се разастре у плитком слоју на суво мјесто — које се је прије тога попрскањем течношћу такође дезинфицирало — гдје се грабуљама преврће, да се за сјетву довољно просуши. Сав прибор који се употребљава код овог посла треба такође разкужити, као и вреће, у које ће се касније сипати дезинфицирано сјеме.

Инж. Н. В.

ПРЕНОС СМРТНИХ ОСТАТАКА † МИЛОВАНА ТОДОРОВИЋА

У Дугу Никшићкој, у Милочане, 11 о.м. обавила се једна тужна свечаност. Тога дана, пренесени су и сахрањени посмртни остаци резервног наредника Милована С. Тодоровића, који је још у фебруару о. г. убијен од партизана у селу Врби код Гацка.

Покојник је потомак чувене куће Тодоровића, која је своједобно дала и давала витезе, „мријет навикнуте“ — познате и запажене.

Његов отац Савеља пао је храбро код Скадра, а његови претци, познати народњачки борци и харамбаше погинули су сви од реда за „крст часни и слободу златну.“ Вукашин је пао на Кобиљој Глави, Мирко у Дугу, Фемлин у Козанице, Јован у Плаву. Покојни Миловић, као потомак ових честитих и гласовних бораца „мријет навикнутих“ није могао да пође другим путем, до путем националне слободе и поштења, противу оних, који се дигоше противу свог народа, противу окупатора, који је Бог човјечан и племенит.

Противу националних и вјерских светиња, дакле, противу свега онога што је било часно, лијепо и племенито у нашем народу.

И као такав, национално изграђен, честит, морален, поштен и јуначан морао је погинути, од изрода, убица, богокулника, мрачњака и неморалиста, јер се његов свјетао и чврст карактер морао супростављати крволоцима које снијет не позна. Пао је у најлепшем добу свога живота, у својој 35 година. Нека му је слава и вјечан помен, а оожалошћеној породици наше искрено саучешће.

Ј.

„ЗЕТА“ ДРВАРСКО ИНДУСТРИЈСКО А. Д. У НИКШИЋУ

одржаће једанаесту редовну годишњу скупштину акционара дана 18 новембра 1942 г. у 11 сати прије подне у друштвеним просторијама у Никшићу са слиједећим дневним редом:

1) Избор перовође и двојицу акционара за овјеру записника и бројење гласова;
2) Извјештај Управног одбора о раду и рачунима у току 1941 године;
3) Извјештај Надзорног одбора;
4) Давање разрешнице Управном и Надзорном одбору за рад и рачуне у 1941 години;
5) Избор чланова за Управни и Надзорни одбор;
6) Предлог о измјени друштвених правила;
7) Евентуалије.

Депонирање акција има се извршити у друштвеној благајни или код једне швајцарске банке најмање 5 дана прије скупштине.

2 3

НАДЗОРНИ ОДБОР

„ZETA“ INDUSTRIA LEGNAMI S. A. NIKSIC

convoca l undicesima assemblea annua regolare degli azionisti che si terra il giorno 18 novembre 1942 presso la sede della Societa in Niksic, per discutere il seguente ordine del giorno:

1) Nomina del segretario e di due azionisti che dovrano legalizzare il verbale dell assemblea e procedere allo scrutinio dei voti.
2) Relazi ne del Comitato Direttivo sull azione svolta dalla societa durante l esercizio 1941 e sul bilancio;
3) Relazi ne del Comitato di Sorveglianza;
4) Rilascio della dichiarazione di benest re al Comitato Direttivo e a quello di Sorveglianza:
5) Nomina dei membri del Comitato Direttivo e di quello di Sorveglianza;
6) Proposta di modifica dello Statuto;
7) Varie.

Le azioni dovranno essere depositate presso la cassa sociale in Niksic oppure presso una banca della Confederazione Elvetica almeno cinque giorni prima dalla assemblea.

IL COMITATO DI SORVEGLIANZA

На продаји
по **L. 82,50** литар
код јединог повјереника
за Црну Гору
МАРИО БЕРСЕЛИ
БАЛШИЋА ПАЗАР, 7
ЦЕТИЊЕ
3-10

МАЛИ ОГЛАСИ

Своју личну легитимацију издату ми од стране општине Пљеваљске под бр. 748, као и моје кћери Маше издату од стране општине под број 541 изгубио сам, те их овим путем оглашавам за неважеће.

Ристо Пејаковић

1—3

Своју личну легитимацију издату ми од стране општине Пештеровске Св. Стефан од 2-XII 1941 год. бр. 143 изгубила сам, те је овим оглашавам за неважећу.

Олга Шолаја
рођ. Бечић

1—3

Своје свједочанство о свршеном V разреду од 1940/41 године број 2 као и моје сестре Радмиле о свршеном првом разреду 1940/41 број 6 Прве подгоричке гимназије и Митеове о свршеном четвртом разреду основне школе у Рогамима, изгубио сам, те их овим оглашавам за неважеће.

Милошан Божовић
Подгорица

1—3

Књиге за изучавање италијанског језика, као и остале, те сав школски и канцеларијски прибор можете набавити код књижаре

„Универзал“
Хајрија Добрунића
Бијело Поље

1—6

Моје свједочанство о свршеном III разреду Подгоричке гимназије Бр 24 издато ми школске 1940/41 године, изгубио сам и је у кући, те га овим оглашавам за неважеће

Марко П. Марковић
из општине Пиперске

3—3

Дана 10 августа 1942 године напустила ме је свој вољно моја жена Станка рођена Брановић, коју сам у присуству људи позвао на продужење брачног живота, на који позив није пристала, те је више несматрам за своју жену нити ћу признати никакове дуговне које иста буде учинила. Противу исте подићићу брачноразводну парницу код Црквеног суда.

Ђорђије П. Мутуша
шофер из Подгорице

3—3

Приликом немилих догађаја од 13 јула 1941 године пропала су ми трговинска овлашћења издата ми од стране Начелства среза цетињског и то:

1) Бакалско-житарске радње број 2650 од 25/II 1938 год;
2) Помодало-галантеријске-гвожђарско-сталкарске радње бр. 13853 од 27/IX 1939 године.

те их овим путем оглашавам за неважеће.

Боко Бл. Јанковић
трг. из Рајске Црнојевића

3—3

Тражим једница сина Душана Андрина Радовића из Мања, општине Будва, којега с партизани још у мјесецу марту 1942 године одвели, те од тада о њему незнамо ништа да ли је још жив или је убијен.

Молим сваког оног који би ма шта о њему знао да нас извијести на адресу: Радивоје Анђе пок. Андрије из Мања, пошта Будва. Све трошкове о извјештају сама ћу снијети.

Унапријед захваљујем и бележим се

Радивоје Анђе пок. Андрије
из Мања — пошта Будва

3—3

Изгубио сам свједочанство о свршеном II разреду четворогодишње гимназије издато ми у школској 1940/41 години, те га овим оглашавам неважећим.

Милисав В. Сшанковић
из општине Беклиће

3—3

Изгубила сам своју личну легитимацију издату ми од Управе Општине црмничке под бројем 738, те је овим путем оглашавам неважећом.

Перовић Милосава
из села Трнова

2-3

Моја жена Анђелија Вуковић напустила ме је за вријеме комунистичке владавине у мјесецу октобру 1941 године, када сам ја због побјегао од куће да спасим живот мене Италијанима у Даниловграду.

На мој лични позив у присуству свједока и мојих њених пријатеља, да се врати на продужење брачног живота, није се усприло, па је овим путем потоњи пут позивам да се у року од 24 часа по прочитању овог позива, врати на продужење брачног живота, у противном престаће више бити моја жена и противу ње поднесим тужбу за брачноразвод.

Милован М. Шарановић
пол. писар у пензији из села Међица

3—3

Посљедње вијести са раэних бојишта

Индијски муслимани солидаришу се са Индусима у борби за слободу и независност

ИТАЛИЈАНСКИ БИЛТЕН БРОЈ 873 ОД 16 ОКТОБРА 1942-XX

Главни стан италијанских наоружаних снага јавља:

На фронту Ел Аламеина није се догодило ништа значајнијег.

Непријатељ је извршио ваздушни напад на Тобрук, не проузроковавши штету. Одбрана тврђаве оборила је један противнички авион.

Јаки одреди бомбардера нападали су у узастопним таласима малтијске аеродроме, уз снажну заштиту ловаца који су у борби разорили 8 британских авиона.

Индија

30.000 муслимана окупљених пригодом Рамазана у Каракиџу прихватило је резолуцију којом се изриче пуно повјерење претсједнику муслиманске лиге и сложна воља да се под његовим вођством настави борба за ослобођење муслиманске и индуске Индије од британског господства.

У Кантону је обављена велика муслиманска манифестација у корист независности Индије.

Ситуација у Бомбају постаје све тежа, а у Ахахабаду продужен је полицијски час. У Пуни извршена су 43 хапшења. Такође у Бенгалији сви су затвори пуни. У Калкути врше се свакодневно многобројни претреси по кућама. У Мадрасу дошло је до нових демонстрација. Трупе су распршиле родољубе извршивши против њих јуриш на бајонет. Многобројна лица су рањена.

Сазнаје се из Нових Делхија да је краљ Саудске Арабије протестовао због забране муслиманима да врше хаџилук у Меку. Поткраља се извинио недостатком бродовља и опасношћу која пријети пловидби.

Кинески фронт

Јапанци настављају са нападима на непријатељске положаје у Чекјангу задајући непријатељу тешке губитке.

Јапанске трупе су у предјелу Кјангсиа извршиле јуриш и разориле сједиште непријатељског летећег корпуса. Разориле су такође и сједиште 250 пука 17 чунгкишке армије. Сем тога сазнаје се да су јапанске трупе отпочеле операције уништавања против кинеских комунистичких војника у централном дијелу Шантунга. Непријатељ је оставио на терену 510 њешева. Ухваћено је 205 заробљеника.

Средоземно Море

Британски авиони су бацили бомбе на Катанију и гађали из митраљеза мјесто Ђелмини. Жртава није било.

У централном дијелу Средоземног мора торпедовале су енглеске подморнице и потопиле један брод који је превозио 400 британских заробљеника. Италијанском особљу, које се истакло у акцији спасавања, успјело је да прикупи више бродоломанаца заробљеника.

Сломљена је акција трију енглеских авиона против једног конвоја у Средоземноме мору; прецизаном паљбом једног италијанског торпиљера оборена су 2 нападачка торноторца, а трећег је срушила ваздухопловна пратња.

Аргентински протест у Вашингтону

Аргентински амбасадор у Вашингтону изразио је Самнер Велсу незадовољство своје владе због оптужби које је амерички потсекретар упутио потоњој, те је захтијевао да се извесу чињенице. Самнер Велс укопао се у ћутњу. Аргентински амбасадор поновио је стога да међу аваничним круговима и у јавности његове земље влада велико незадовољство усљед тих правних оптужби.

Проблем исхране Њемачке ријешен и за четврту годину рата

Тешки проблем исхране ријешен је такође и за четврту годину рата. То је изјавио државни секретар министарства исхране, говорећи пред једном скупштином на којој је учествовало 20.000 земљорадника. Говорник је изјавио да ће сљедеће сезоне украјинска поља бити засијана и обрађена са обилним сретствима нормалног доба, па ће тако ова огромна земља постати „европском житницом". Иза тога изложио је министар задатке њемачких земљорадника у источним зонама, које су осовинске војске запосјеле у свом побједоносном напредовању, те је изјавио да ће остварење ових грандиозних планова убити све непријатељске илузије о могућности да се Европа изгладни.

Американци присиљени да прибављају метал разарањем зграда

Сједињене Државе су одлучиле да разоре стару оклопњачу „Орегон" у сврху скупљања метала. Ту вијест објављује вашингтонско министарство морнарице. Ова одлука изазвала је у земљи велику опозицију. Оклопњача „Орегон" сматрала се симболом побједе извојеване 1898 године над шпанском флотом код Кубе. Ова вијест даје јасну предсљбу о криви тонаже што влада у Сједињеним Државама. Рузвелт је присиљен да разара чак и старе реликвије које за његове сугрђане претстављају неку врсту симбола добре среће.

«Савезници, уједините се!»

Лондонски лист „Суднеј Експрес" тврди да се послије Стаљинових писма испољише велике разлике у погледима Енглеза и Сјевероамериканаца. Чланак у којему се расправља о том питању завршава са сљедећим позивом: „Савезници, уједините се!"

Сазнаје се из Камбере да је аустралијански министар претсједник најавио нова ограничења пива и дувана.

Америчка ревија „Тајм" објављује да је америчанска ратна продукција пуна шупљина. Оружје се производило без икаквих мјерила. Изгледа да сјеверноамеричке војне власти немају појма какво им је оружје потребно.

Британци не уступају Де Голу власт над Сиријом и Либаном

Сазнаје се о једној аспирацији генерала Де Гола. Он је желио да добије команду над 9 британском армијом. Али генерал Де Гол није могао да буде задовољен будући да га је по прецизним наређењима из Лондона врховни енглески командант Средњег Истока генерал Александар одбио. То је учињено очигледно за то да би се спријечио евентуални пораз деголистичког престижа у земљама које су некад биле под француским мандатом, а у којима Енглеска жели да постане апсолутни господар.

ЊЕМАЧКИ БИЛТЕН ОД 15 ОКТОБРА 1942-XX

Фиреров Главни стан јавља:

На Кавказу су њемачке и словачке трупе у густим шумским предјелима брда у жестоким бојевима уништиле нове положаје и освојиле на јуришу преко 500 стратегијских тачака. На сектору Терека одбијене су непријатељске снаге. У Стаљинграду су пјешадијске и оклопњене формације савладале жилави совјетски отпор у изолованим зонама и на барикадама, те су дубоко продрле у сјеверну градску зону. Непријатељски напади су одбијени с крвавим губитцима. Успјешни ваздушни напади извршени су против болших вичких транспорта на доњем току Волге; запаљени су и разорени један број цистерна за петролеј и 2 велике барке. На Донском фронту одбиле су ро мунске трупе локалне нападе. На централном сектору фронта у многобројним операцијама јуришних одреда разорене су многе утврде и борбена постројења. Борбени авиони бомбардовали су важне дјелове жељезничке пруге, гдје је непријатељ претрпио знатне губитке у вагонима. Ловачки авиони запалили су у бришућем лету један совјетски мотортиљер у Финском заливу. На крајњем сјеверу упорени су напади авиона разарача против логора трупа источно од залива Кола.

Даљу и ноћу су борбени авиони бомбардовали бомбама великог калибра британске ваздухопловне базе на утврђеном острву Малти. Њемачки и италијански ловци на пратње оборили су 25 британских ловачких авиона, од којих 18 њемачки ловци. 2 њемачка борбена авиона нијесу се вратила.

Током једног напада на конвојски промет у ширини британске обале потопио је један њемачки мотортиљер 4 непријатељска трговачка брода од укупно 8 000 тона. Сви мотортиљери вратили су се натраг у своју базу. У ноћи на 14 октобар одиграла се у Ла Маншу поморска битка између њемачких стражарских бродића и једне непријатељске формације која је састојала од двију група контратиљерa и флотиле мотортиљера у жестоким борбама потопљена је једна британска мототоповњача а сиште или запаљено 5 мотортиљера. Једна њемачка јединица је изгубила Извиђачки бродићи и противавионска артиљерија морнарице оборили су Сјеверном мору два британска авиона. Лаки њемачки борбени авиони бомбардовали су јуче постројења од ратног значаја на јужној енглеској обали.

Промјена власти у Ираку

Енглески диктатор Ирака образовао је нови номинални кабинет у Багдаду. На челу нове владе стоји исти министар који је предсједавао кабинету у оставци. Шест министара смијењено је и на њихова мјеста постављене су лондонске слуге. Искључен је министар одбране јер је становништво манифестовало оштро непријатељство против тог авантуристе. Ниједно војно лице и ниједан политичар није хтио да дође на његово мјесто. Стога се морало шефу владе повјерити такође и ресор одбране.

Велики британски маневри у Гибралтару

У тврђави Гибралтару обављени су ових дана велики маневри. Учествовали су пјешадијски одреди, велике формације ваздухопловства, као и цијело особље додијељено противавионској одбрани. Велики облаци су вјештачки одржавани све до сумрака да би се спријечило посматрање маневара из Суете и Ла Линее. Зна се да је противавионска одбрана употребила неколико нових батерија. Рачуна се да је у тврђави сада распоређено 450 топова за противавионску одбрану.

Отварање првог европског поштанског конгреса

Њемачки министар пошта и италијански министар саобраћаја отворили су први европски поштански конгрес, на којему учествују поред Италије и Њемачке још и 16 других држава. Оба министра Осовине одржала су два поздравна говора прослављши у њима хероизам војника што се боре бранећи хиљадугодишњу европску цивилизацију.

Нови нереди у Ирској

У Сјеверној Ирској дошло је до нових нереда. Британске трупе од јучерашњег дана наоружане пушкама и митраљезима надзиру путеве што воде према Белфасту усљед демонстрација до којих је дошло у главноме граду Сјеверне Ирске. Извршена су многобројна хапшења.

Бразилијанска флота и авијација прешле под сјевероамеричку команду

Из једног саопштења сјевероамеричког министра морнарице Кнокса сазнаје се да је бразилијанска флота стављена под команду сјевероамеричког адмирала који командује поморским снагама Јужног Атлантика. Такође је и бразилијанско ваздухопловство прешло је под заповједништво сјевероамеричког генерала који управља ваздушним транспортима у Атлантику.

КРАТКЕ ВИЈЕСТИ ИЗ ИНОСТРАНСТВА

— Дошло је до јаке експлозије у тврђавској зони тврђаве Гибралтара. Видјелоје како се са једног мола дигао високи пламен. Један брод натоварен експлозивним материјалом одлетио је у ваздух. Неки авиони непознате народности надлетао је Гибралтар са смањеном брзином.

— Приликом 450 годишњице открића Америке прављена је урна са прахом и костима Христофора Колумба, из катедрале Св. Доминга, гдје је била до сада чувана, у спомен-мраморног споменика главног града доминиканске републике.

— Бивши британски посланик у Адис Абеби објавио је у ревији „Егзетер" један чланак којему је посредно али јасно похвалио остварења Италије. Он је изјавио да се за вријеме од времена прије италијанске владе и да та промјена претставља позитивно побољшање. Говорећи о путевима рекао је да је Италија саградила најбољи систем путева у Африци.

— Јапанске војне власти одлучиле су ослободе већи бр. филипинских заробљеника. Од ослобођених Филипинаца који су у недавно основаној школи грађанске гар

— Јавља се да је претсједник чилеанске републике Рајос одложио своје путовање у Вашингтон.

— 1.360 добровољаца Плаве дивизије вратило се из Русије, па су после краткога одмора наставили са Сан Себастијан. Сајетних је у том граду дочекала са одушевљењем манифестацијама.

— Хљеб ће се у Турској дијелити на нове у градовима Анкари, Истамбулу и Смирни. У неким градовима Анатолији прописана хљебу и 50 до 60 пиастра, што одговарало 15 италијанских лира за кг. Штампа тражи мјере, нарочито обзиром на сиромашно становништво.

— Транспортна, а нарочито жељезничка криза у вези са свакодневним угљем и снијегом велику забринутост у британским круговима. Секретаријат енглеских жељезничких синдиката јавља о пертубацијама које је криза изазвала.

Штампарија „Обод" — Цетиње